

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

»V edinosti je moč«.

»EDINOST« izhaja 1 krat na teden vsako sredo in sabote o poludne. Cena za vse leto je 6 gld., za pol leta 3 gld., za četrt leta 1 gld. 50 kr. — Posamezne številke se dobivajo pri upravniku in v tiskarnah v Trstu po 5 kr., v Gorici in v Ajdovščini po 6 kr. — Naročnine, reklamacije in inserate prejema Upravišče »vita Zonta 5.«

Vsi dopisi se pošiljajo Uredništvu »vita Torrente« »Nuova Tipografia«; vsak mora biti frankiran. Rokopisi brez posebne vrednosti se ne vračajo. — Inserati (razne vrste naznaila in poslanice) se zaračunajo po pogodbi — prav cenó; pri kratkih oglaših z drobnimi črkami se plačuje za vsako besedo 2 kr.

Vabilo na naročbo.

Slavno p. n. občinstvo upravnika vabimo na novo naročbo za zadnje četrtletje, stare gospode naročnike, katerim poteče koncem meseca septembra naročnina, in one, ki so še kaj dolžni za prešlo dobo, pa prosimo, da nam precej pošljejo denar, da pošiljanje ne preneha.

»EDINOST«

velja za vse leto . . . 6 gld. — kr.
za pol leta . . . 3 » — »
» četrt leta . . . 1 » 50 »

Upravišče »Edinosti«.

Kaj tare Primorske Slovane?

III.

Da naša narodnost na Primorskem v uradih in šolah in sploh v javnem življenju ni tako priznana in čislana, kakor to zahteva § 19 temeljnega zakona, tega smo dosti krivi tudi sami, v prvi vrsti pa naši narodni advokati, ki v raznih zborih in shodih zagovarjajo sicer s prav lepimi govori naše pravice; pri vsem tem pa v advokatskih in notarskih poslovnih zadevah ne kažejo tiste energije in odločnosti, katere bi bilo treba, da se odstranijo zavire pri uradih. Prav lepo je, da se dokazuje, da mi Slovenci imamo pravico od uradnikov zahtevati, da nam uradujejo v našem materinem jeziku; stvar bi tudi šla, ker pri vsakem uradu je uže tudi nekoliko uradnikov, kateri govorijo in pišejo naš jezik; toda prav ti uradniki nam na prašanja, koliko se uže pri sodnijah in drugih uradih uraduje in rešuje v slovenskem jeziku, navadno odgovarjajo: »Uradnije bi uže storile; toda pred vsem je treba, da stranke, oziroma

advokatje in notarji pošiljajo mnogo slovenskih spisov, s tem bi primorali urade, da uradujejo slovensko in nastala bi potreba, da se namestuje večina služab na Primorskem s Slovenci in Hrvati, kateri so dobro zmožni tudi nemščine in italijanščine.« Iz tega se vidi, da je torej od nas samih, posebno od advokatov in notarjev največ odvisno, da se odstrani na Primorskem krivica, katera se godi našemu jeziku pred uradnijami. Nekateri naši rodoljubni odvetniki pač pošiljajo prav male, manj važne slovenske spise v naše uradnije; a vse bolj važne tožbe izvršujejo v italijanskem jeziku in se zgovarjajo s tem, da se bojé, da bi zaradi slovenščine zgubili pravdo. Mi ne moremo verjeti, da so naši sodniki tako malenkostni ljudje, da bi na njih razsodbe uplival jezik; avstrijskemu sodniku mora biti pred vsem na srcu pravica in ministerstvo samo bi skrbelo, da povsod, kder prebivajo Slovenci, ali sami, ali pa nameščani, namesti potrebno sodniško osebo, popolnoma zmožno slovenskega jezika. Toliko vendar uže smemo zaupati našemu sedanjemu ministru pravosodja.

Mi smo celó prepričani, da je baš zdaj železo gorko in da ga je treba zdaj kovati ter da je vsaka zamuda v tem obziru pregreha, katera se utegne hudo maščevati. Narodni advokatje pa morajo prebiti led, in akoprem bi jim zaradi njih odločnega postopanja nastale velike sitnosti in v začetku tudi kaka škoda, vse to jih nema strašiti, ako hočejo biti pravi dobrotniki svojega naroda.

Vse govorjenje, zahtevanje v dež. in drž. zboru, na taborih itd. je le bob ob steno, ako vsak stan ne stori svoje dolžnosti popolno in z vsem tistim požrtvovanjem, katero zahteva tako te-

žavna, a neobhodno potrebna stvar. Vse odlašanje v tem obziru je kaznivo in več koristi notar, advokat itd. svojemu narodu, ako začne v potrebi tudi skrajni boj za veljavo slovenskega jezika pred vsemi uradnijami, nego pa koristi s tisoči paradnih govorov. Enak opomin velja tudi našim županom, kateri imajo v teh zadevah zopet v rokah politične gosposke. Tudi oni se morajo poprijeti povsem slovenskega uradovanja in od gosposk zahtevati, da jim pišejo vseskozi slovensko. V tretji vrsti pa moramo prositi tudi duhovske gosposke, da tudi one tu in tam odstranijo oni konservativizem, ki ni v soglasju z ogromno večino naše duhovščine, ki je odločno narodna in torej nerada sprejemlje kurende, dekrete, izkaze, cerkvene liste itd. v tujih jezikih. Mi dobro vemo, da duhovski stan je stebel konservativnega mišljenja v državi; temu tudi ne nasprotujemo; ampak hočemo le reči, da se konservativizem le dotle umeje, dokler je treba varovati stare pravice, a na stare očividne krivice se ne sme nanašati to prizadevanje.

Pametno in dosledno, pa odločno delovanje vse narodne inteligencije na vseh poljih javne delavnosti more najboljše in najprej odstraniti vse krivice in ono móro, ki tare Primorske Slovence, pametna samodelavnost je prvi pogoj, da si pridobimo veljavo tudi pred uradnijami in sploh gosposkami, kajti te se ne ozirajo na one, ki molče trpé in ne zahtevajo odločno svojega prava. — Namesto napadov in črnenja delalnih ljudi bi bilo boljše delovanje v lastnem važnem delokrogu, in vsi nam prijazni ali neprijazni namestniki bodo morali računati s činiteljem, ki z vso svojo voljo zasleduje v večnih postavah zabilježeno pravo.

Naposled pa nam je še omeniti šolskih razmer. Znano je, kako postopa deželni šolski svet v Istri, kder je šolstvo centralizovano v dež. šolskem svetu in ne obstojé, kakor na Goriškem, pomnoženi okrajni šolski sveti. Tam Lahoni vsiljujejo Slovanom ital. šole, in težko, skoraj nemogoče se je braniti temu lahonskemu nasilju. Prav taka je v mestu Trstu, kder morajo otroci slovanskih roditeljev obiskovati ital. šole, ker družih ni. Te šole delajo najuspešnejšo propagando za lahonstvo. Njim konkurenco delajo le nemške državne šole, tako sicer, da Slovan ne more uiti potujenju. A v nemških šolah se otroci vsaj toliko nauče, da morejo prestopiti v srednje šole avstrijske, mej tem ko italijanske ljudske šole pripravljajo deco le za take višje šole, kakoršne imajo v Italiji. V svojej obupnosti zdaj slovenski roditelji na vso moč vpisujejo svoje otroke v nemške šole, a koliko je bilo letos slovenskih otrok, katerih niso hoteli sprejeti v nemške šole samo zato, ker so bili uže v mestnih ital. šolah in niso znali toliko nemškega, da bi mogli prestopiti v višji razred nemške šole! (po postavi pa ne smejo učenci ital. ljudske šole vstopiti v nižji razred nemške šole, tako sicer, da učenec, ki je bil v 5. razredu ital. ljudske šole, ne sme v 4. razred nemške, za 5. razred te zadnje pa ne zna zadosti nemščine in tako nam postava sama našo deco sili v ital. šole.) To žalostno stanje sili nas, da z vso odločnostjo terjamo v Trstu slovenske ljudske šole, v katerih naj se pusti laščina, pa naj se rajši uči, kolikor to namem tržaške ljudske šole dopušča, nemščine in ako vlada ta zahteve ne podpira — ne vemo kaj bi še rekli.

Podlistek.

Popotna pisma.

(Spisala Antonija Kobler.)

IV.

Čestita gospa!

Krapina 24. avgusta 1883.

Vaše pismo, katero ste mi pisali uže pred desetimi dnevi, leži še odprto na mizi, drugo pa je uže vse pripravljeno v kovčegu za odhod.

Toda ne prikimavajte zadovoljno z glavo, jaz ne morem vašega ukaza tako brzo spolniti, ker sem nezmožen se zopet zamisliti v zaprašene spise in paragrafe, za to sem še prerazburjen, moram se najprej pomiriti, za to pa potrebujem časa, zato sem prosil za pol leta še odpusta, kateri sem zaradi bolehnosti tudi dobil, tako toraj idem v Gradec obiskat sorodnike, kateri so me uže davno vabili naj jih obiščem in ostanem nekoliko časa pri njih. Tudi pri baronu Gebi so odpravljeni za odhod; strah pred rabuko, ki je tukaj nastala zaradi madjarskih grbov, spravila je starega barona na noge, ter ne želi ničesa bolj goreče, nego naglega odhoda od tukaj, on se boji za svojo staro kožo, posebno sedaj, ko se je v njegovem starem srcu unela ljubezen do neke bogate vdove, ki ima sicer denar, vendar »imena« ne, baron pa ima »ime« in denarja ne toliko, zato

pa je baron sklenol njej dati ime, ona pa njemu bogastvo. Caprini se smeje in pravi, da baron dobro »spekulira«, a Angelika pa dobro ve, da s tem kupom ona zgubi očetu, ker najprej je njo prodal, in sedaj daruje še enkrat njo in svoje ime, in vse zaradi denarja.

Ko sem bil danes dopolupne pri Caprini, bila je sama, pripovedovala mi je z solznimi očmi, da nje oče se ne da pogovoriti.

»Da, moj ljubi Živko, zaradi njega mi poka srce pod težo obupa in oče še ni zadovoljen, on se hoče strati iz roke neodvisnosti, ko zame nobene druge sreče ni, razen zavesti, da sem za njega žrtvala srečo, da sem jaz postala nesrečna, le da oče živi v obilnosti, da ničesa ne pogreša, in on ni zadovoljen, ampak hoče biti sam svojega premoženja gospodar, ki se mu ponuja, in raji je čestilakomnej ženski pokoren sluga, nego da bi tolažil svojo nesrečno hčer.«

»To ne bi bila nikakoršna nesreča, ako bi se bilo zgodilo pred leti, ljuba moja Angelika, upal sem se jaz odgovoriti.«

»Da, Živko, pred leti bi bilo za me to največja sreča, a sedaj je — sramota.«

Nato nisem mogel ničesa odgovoriti, a spoznal sem, da Angeliki ni drugega ostalo, na kar je ponosna, nego njeno aristokratsko ime; pred leti bi bila z veseljem vrgla to ime od sebe in sprejela mojega in bila bi srečna, da presrečna, ker jaz bi jo na rokah nosil in spolnil jej vsako

najmanjšo željo, katero bi njej bral iz očesa; svet pa jo imenuje srečno, ako jej tudi od žalosti krvavi srce. To pa Angelika naj bolj čuti, a čutim tudi jaz z njo, toda tolaživa se ne, ker za njo ni nobene tolažbe, nobenega upa, in vendar se ljubiva skrivno in tiho in tako goreče, da nama je mogoče saj za nekoliko časa pozabiti sedajnost in — prihodnost.

Da, prihodnost! Kaj nama prinese prihodnost? da, gospa. Vi ste uže meni povedali kaj, Vi ste mi rekli vse, kar se zgodi, in morebiti imate prav, in Vam ne ugovarjam ničesa, ako je bilo vaše pismo tudi jako občutljivo, pa Vi ste uže vedeli, zakaj ste mi tako pisali, jaz sem Vas razumel, da mi želite le dobro, in vem da tako, kakor Vi, govorila bi ljubeča me mamica, ako bi njo ne pokrivala uže davna hladna gomila.

Toda kakor Vam ne morem želje spolniti, tako ne bi mogel celo materinih ukazov spolniti, ker jaz sem v resnici postal pravi suženj ljubezni, jaz nemam nobene proste volje več, jaz moram iti, kamor ona ide, in ako bi ona šla konec sveta, jaz bi šel za njo, za en sam pogled iz njenih milih oči.

Da, gospa, tudi ona gre v Gradec, ker blizu Gradca ima grof Caprini svoje posestvo, mogoče, da bom tam Angeliko redkeje videl, mogoče, da tam pri sorodnikih, ki so mi ljubi in dobri, pridem sam k sebi, upajva, toda zagotoviti ne morem ničesa, ker mi ni mogoče, se odtrgati od

ljubeča bitja, katero ljubim bolj, nego sam sebe, kateremu sem jaz edina tolažba in podpora stiskanemu srcu. Vi sicer pravite, da sem njej le sedaj igrača, da se v dolgočasnih toplicah krajša z menoj čas, toda jaz tega ne morem verjeti, ker tudi tukaj njej ne manjka čestilcev, in jo predočno poznam, da bi jo mogel drugače soditi, nego je v resnici. Vi, gospa, ne poznate Angelike, zato jo imenujete ko- ketno, pa ko bi jo poznali, rekli bi, da je trpeči angelj v podobi grofinje Caprini; o njenej osebi se popolnoma motite, ako so tudi vsi drugi Vaši nazori resnični, in imate prav, ko me imenujete sanjača, in imate prav, ko pravite, da je nespametna moja fantastična ljubezen, ki mi družega prinese ne more, nego kesanje, ki me ne more osrečiti, ampak me stori nesposobnega za moj poklic, in mi ugonobi prihodnost; toda če je to tudi resnično, naj bom nesrečen, le da morem biti v njenej bližini, da morem dihati oni zrak, kateri diha ona.

Ako bi imel vse zaklade sveta, dal bi jih za en sam smehljaj Angelikin, dal bi vse, vse, kar sem in imam, za en sam njeni poljub, toda ona je nedotakljiva, ljubiti jo smem, kakor se ljubi nadzemeljsko bitje, in tudi v tej ljubezni sem srečen, in prosim Vas, prijateljica moja, ne motite me v tej sreči, ker komu je znano, koliko časa bo še trajala?

Pa Vi še niste s tem zadovoljni, pravite mi dalje, da moje občevanje z Ange-

Sicer pa srčnost in pogum veljati; delajmo na vsako stran, v prvej vrsti sami in gotovo otresemo sčasoma, kar nas tare.

Politici pregled.

Notranje dežele.

Cesar je sprejel prošnjo hrvatskega ministra Bedekovića za odstop ter mu je z lastnoročnim pismom izrekel popolno priznanje.

Srbski kralj Milan je 28. min. m. prišel na Dunaj iz Nemčije, sprejel ga je cesar; potem pa je odpotoval v Srbijo.

V galiskem deželnem zboru je v ponedeljek Groholski vtemeljeval svoj predlog glede omojitve svobodnega razkosavanja zemljišč, ter dokazal, da bi država, posebno pa Galicija popolnem propala, ako bi se še dalje smela zemljišča svobodno razkosavati, ker bi s tem zgubila prvo podlogo socijalnega reda, kmetski stau, namesto njega pa se zarodila neizmerna armada nevarnih nemaničev. Ta predlog se je po želji Groholskega izročil posebnej komisiji v pretres in poročilo.

Galiski deželni namestnik je bil na Dunaj poklican. Povod tega poklicanja so zadeve ljudskih šol; deželni zbor namreč namerjava šolski zakon tako promeniti, da dobi deželni odbor pravico imenovati učitelje ljudskih šol.

V Dalmaciji so stvari zelo napete, odkar se je deželni zbor tako nenadno zaprl; govori se mnogo, česar ne moremo poročati; toliko pa je gotovo, da se žandarmerija pomnožuje i da se vojaštvo z ogerskimi vojaki pomnoži v Zadru; poklican je tudi deželni namestnik, baron Ivanović z odpusta. Hrvatska in italijanska stranka ste si vedno bolj v laséh.

Ogrska poslanska zbornica je v seji 1. m. izvolila barona Kemeny za prvega in Pavla Szontagh za drugega načelnikovega namestnika; načelniku pa je naročila, naj v imenu zbornice čestita cesarju k njegovemu godu.

S Pešta se poroča da se je sprava mej hrvatskimi državnimi poslanci in ogerskim ministerstvom dosegla; hrvatski poslanci bodo ogersko vlado kakor doslej podpirali, temu nasproti pa se odpravi kraljev komisariat, dvojezični grbi se odstranijo in prejšnji razobešijo; vse drugo pa ostane pri starem.

Včeraj je v ogerskem državnem zboru poročal ministerski načelnik Tisza o hrvaskem prašanji, zbor mu je pri-trjeval in dal prosto roko, naj stori, kar spozna za prav, da razpor mej

Hrvati in Ogri poravna. — Hrvatski državni poslanci še le danes konečno določijo, kako jim je postopati.

V Budapešti se je 1. t. m. pričela konečna obravnava zoper Maj-lathove morilce.

Vnanje dežele.

Srbski kralj je 1. t. m. ob treh popoldne prišel v Beligrad. Ministerski načelnik je takoj šel v kraljevo palačo ter izročil kralju prošnjo za odstop. Kralj je naročil Ristiću naj sestavi novo ministerstvo.

Ker je v srbskejši skupščini radikalna stranka v večini in se kralj ne upa skupščine razpustiti, zato bomorale sedanje ministerstvo odstopiti. Kralj bo poskušal z radikalno stranko se pobotati. A ta stranka zahteva, naj se prekliče novi cerkveni zakon, da se duhovi na Ruskem pomiré in da se zoper ministerstvo vloži tožba, da tako dosedanja sistema notranje in zunanje politike vprihodnje ne bo mogoča.

Knez Arnold Karadžordjević je 29. min. m. prišel na Cetinje in bil slovesno sprejet. Njemu na čast priredé velike slovesnosti.

Španski kralj je prišel zadnjo saboto popoldne v Pariz; sprejet je bil, kakor smo zadnjič poročili. Zbralo se je na kolodvoru tudi mnogo ljudstva, ki je kralja mrzlo sprejelo, čulo se je celo žvižganje.

Demonstracije zoper španskega kralja v Parizu so bile večje, nego se je s prva poročalo. Španski izseljenci so razvili prapor z španskimi barvami (rudeče-rumeno-rudeče) z napisom: »Voluntarios de la libertad« (prostovoljci svobode). Kričanje je bilo silno in zelo razžalivo.

Španskemu kralju na čast je priredil francoske republike načelnik Grevy zadnjega septembra banket, katerega so se vdeležili vsi ministri, razen ministrov za vojno in poljedelstvo. Grevy je kralja obiskal uže poprej, povabil ga na banket, ter naglašal, da ni kriva Francoska neprijetne demonstracije, da pa so francoski zakoni taki, da vlada ne more taci demonstracij zadušiti.

Španski kralj je 1. t. m. zjutraj odpotoval iz Pariza na Španjo.

Francoski državni zbor se skliče na 23. oktobra. — V Tonkin se pošlje zopet pomoč.

Na Irskem se ponavljajo napadi in umori. 27. min. m. je bil napaden O' Connor na kolodvoru v Portadownu, a je ubežal; zemljiški posestnik Crotty v grofiji Mayo pa zavratno ustreljen.

Kitajska vlada je odbila francoske predloge gledé Tonkina; zdaj

se toraj še le začne ozbiljna vojna v vshodnej Aziji, ako je v zadnej uri druge oblasti ne ubranijo, na česar pa je malo upanja.

Perzijski šah je poslal posebnega poslanca v Kabul k afganistanskemu vladarju, da poizvé, ako bi ta hotel odstopiti Perziji Herat proti odškodbi z družimi deželami; angleška vlada bi neki temu ne ugovarjala.

Iz Kantona se poroča, da je tam vstal nemir.

Dopisi.

Iz tržaške okolice 25. sept.

(O cesarske mornarici i našem stanju.)
Malo je držav na svetu mislim, koje se smejo ponášati s tako čvrstim i junaškim mornarji, kakor so naše avstrijske mornarice. Svoje junaško vedenje je pokazala naša mornarica osobito v bitki pri Visu 1866 leta. Mornarjev je se ve da ogromna večina Dalmatincev. Otkar so pa razpustili okoličanski bataljon, jemljejo tudi mnogo mladeničev iz tržaške okolice k cesarske mornarici. Po mojem menenju more biti Slovanov vojakov pri ces. mornarici: Dalmatincev 63%, istrskih Hrvatov 8%, Slovencev 3%. Če povzamemo toraj omenjene odstotke, vidimo, da je pri mornarici 74% Slovanov. Onih drugih 26% je pa Italijanov. Prištevati je pa tudi meje 26% nekaj Čehov, Nemcev, in pičlo število Poljakov in Madjarov. Iz tega se vidi, da ni pri mornarici mornarjev po rodu Italijanov dosti nad 23%. Gotovo je pa, če pogledamo pregled mornarjev po narodnosti pri mornarici, da se pokažejo vse drugače številke. Število Italijanov bi se gotovo nad polovico pomnožilo. Čudno se bo zdelo to nekojim, a vendar je vse gola istina. In kako uganiti to, ni treba dosti študirati. Gotovo dosti istrskih Hrvatov, posebno z otokov, mogoče tudi Dalmatincev vpisuje svoj jezik za občevalni jezik italijanski. Tudi od mladeničev iz tržaške okolice se jih večina za Italijane vpiše. In to ni izmišljena neverjetna stvar, nego valed mojega lastnega prepričanja. Slovanski mladeniči, če se le štejejo in imenujejo za Slovence, zmerjani so uže od (kulturnih civiliziranih) Italijanov (mornarjev) za »schlavi« in porabi di croati. To je glavna stvar, ki je uzrok, da se naši mladeniči sramujejo svoje narodnosti in se za Italijane vpisujejo. Navzamejo se tudi popolnoma italijanskega duha in postanejo pravi renegate. Iz dobrih poštenih slovenskih mladeničev, ki odhajajo v Pulj (Pola), prihajajo nazaj razuzdani fantalini, govoriti nečejo drugega, nego italijanski. Sad, ki ga tudi prinesejo od tam domov, to je divja ostudna italijanska kletvina in slabo italijansko petje. Ni čuda toraj, da se po okolici skoraj le italijansko peti sliši. Oh, kde so stari časi! Dokler je bil še slavni okoličanski narodni bataljon, slišal si po okolici zgolj slovenske pesmi prepevati. Cele trope fantov skupaj je pelo l-pe naše narodne pesmi. Vlatala je edinstvo mej našimi mladeniči, lepa bratska sloga. Ni se slišalo mej njimi one divje italijanske kletvine, niti petja. Kaj pa se sliši sedaj? Fantje in mladi mošje, povedem štirje skupaj, roje in tulijo cele noči, kakor gladni volkovi po goran. Ko je okolica zgubila svoj bataljon, škodilo je dosti našemu narodu. Opustila se je prekrasna narodna, posebno moška noša, narodni običaji. Iz tega se vidi, da je tudi vlada mnogo, mnogo zakrivila. V prejšnjih časih je rastle tudi število Slovencev v Trstu in okolici vsako leto bolj. A če pogledamo statistike zadnjih let, vidimo — žalibog, da temu ni več tako. In list »Cittadino« je pisal pri zadnjem popisovanju, da izmej vseh narodov v Avstriji so bile najugodnejše razmere Italijanom in Madjarom. (Lahko, ker ti porabijo v svoje popisovalne pole polovico Slovanov. Pis.) Krivice so se godile Slovanom od nekdaj, posebno na Primorskem, in gode se še i pod vlado, ki si je zapisala na svojo zastavo enakopravnost, ki je — žalibog, Slovanom primorskim nepoznata reč.

A prava šiba je nam Slovincem tržaški magistrat. In gospodje pod Mihčev-Jakčev kolibo radi bi videli, in delajo na to, da se vsa okolica poitalijanci. Sploh pa smo mi tržaški Slovenci pravi robovi tukajšnjega magistrata. Kaj pomagajo pritožbe okoličanov proti italijanskim razredom v okolici. Kaj je pomagal celo očiten upor proti potrjenju Barkovljanskega Capovilla. Žandarji so dobili nalogo od magistrata, če ljudstvo ne bo mirovalo, naj še silo narede mir, može poklene in odvede v zapor. Ko so pa može videli, kaj žandarji nameravajo, niso nadaljevali demonstracije. Vedeli so, da radi ubornega Capovilla ni vredno zapuščati svoje družine in iti v zapor. Zavaljo tega so se rajši pomirili. Od takrat se ni ponavljalo nič več proti Barkovljanskemu Capovilli. A vtorek, 24. t. m., je kričalo nekaj Barkovljanskih mladeničev pred hišo Capovilla: »Živijo Avstrija! Živijo Slovenci! D... za tiste, ki Italijo

žele! D... za Capovilla!« Povod so dali temu, da so žandarji enega mladeniča, J. Starca, peljali v zapor. Tržaški magistrat stavi nam za glavarje le take mošje, ki so njemu po volji, ne ljudstvu. Doklej bodo še trpeli Slovani krivice, ki se jim gode, posebno na Primorskem? Kada se vendar zgodi pravica ljudstvu, ki je najzvestejše cesarske hiši? Uže tolikrat imenovanega tabora treba bi bilo, in tam skupno tirjati svete naše pravice. Celovsi dačni uradniki po okolici so italijanske narodnosti, mnogotari — onstran Soče. Domače ljudstvo, ki jih se svojimi žulji redi in plačuje, imenujejo ščave. Mnogo je tudi takih, ki čez morje pridejo v Avstrijo krhna iskat, in vendar ti ljudje pri magistratu dobivajo mastne službe. Ti ljudje sami sebe prave Tržance imenujejo, tukaj domače Slovence pa se schiavi in ospiti (tujci) pitajo. Te krivice se morajo vendar enkrat plačati. Kdaj se vendar vremena zjasne našemu rodu? Primorski Slovani! Ne puščajte se imenovati »schiave« na domače zemlji! Kajti vedite, da so tukaj naša tla, domača tla. In ne dopuščajte, da ta tla skrunijo tujci. Saj so tukaj se vam prvkrat odprla usta, in mati pri zibelki vam je vendar prepevala v domačem jeziku! Ko bi hoteli vse krivice povedati, ki se našemu narodu gode, osobito na Primorskem, popisali bi cele pole. Toda vrnimo se zopet k mornarici. Povedali smo uže vse slabe lastnosti, kojih se naši mladeniči iz okolice pri mornarici navzemljejo. Omeniti je še le to dobro lastnost, da vendar nekoji tudi dalmatinsko mej soboj radi govoré. Saj tudi naši mladeniči, ki pod mornarico spadajo, dobivajo pozivnice in druge vojaške karte v hrvatskem-dalmatinskem jeziku. To se ve, da jih tudi umejo. Radi tega, in ker je pri mornarici ogromna večina Dalmatincev, moral bi biti pri cesarske mornarici, poleg prvega poveljnega nemškega jezika hrvatsko-dalmatinski jezik. Ali to sedaj ni tako. Če človek pride na kako avstrijsko vojno ladijo, zdelo se mu bode nehoče, da je to italijanska oklopnica, najbrže kak »Duilio«. Kajti poleg prvega nemškega poveljnega jezika, drugo je le vse italijansko. Posebno podčastnike (Nostruono) sliši vse le v italijanskem jeziku ukazovati. Včasih se zbere družba vrlih Dalmatincev, in v kakem kotu ladije začne prepevati svoje narodne pesmi (največ od Kraljeviča Marka). A da le svoje glasove povzdignejo, brž se jim posmehujejo Italijani in psujejo (se buz di Dalmati). Kam gleda načelnstvo mornarice? Je-li treba, da je pri mornarici radi kach 24%, Italijanov vse italijansko? Ne bi bilo bolje uvesti pri mornarici mimo glavnega nemškega jezika hrvatski mesto italijanski jezik? Vidi se, da vlada sama podpira Italijane na Primorskem, mej tem, ko na slovensko vedno ozira ne jemlje. A s tem, da se Italijanstvo podpira, tudi raste, in z njim raste — Iredenta. Iz tega, mislim, vidi se dovolj, kako stanje, žalostno stanje imamo Slovani na Primorskem in v Avstriji.

Iz Dutovljan, 24. sept.

Mnogo se je uže pisalo, še več pa govorilo, kako bi se olajšali občinam neznojni bolniški stroški; kajti prav ti tarejo nekoje občine tako, da ne bodo mogle kmalo shajati. Vse, kar občina prinaša, da bi si kaj opomogla, mora dostikrat dati le za lenuhe in malovredne klateže, ki se lahko mišljeno pokvaré, ali dela boje, vedoč, da jim še vedno ostane prihranjen prostorček v bolnišnici. Ali to ne more tako dalje; kajti to bi bila propast onih občin, ki nemale izvenrednih dohodkov. Naša občina na primer daje vsako leto od 700 do 800 glid. in še več bolnišnici. Naklade morajo biti se ve da, velike, ker ni posebnih dohodkov. Ko bi se vsako leto moglo od tega prihraniti vsaj 300 glid., koliko potrebnih vodnjakov, poti in drugih potreb bi se dalo napraviti?

Zato je hvalevreden sklep starešinstva, da se ne bode tako na lahko dajalo vsacemu »domovinskega lista«; kajti prav od nas vse drvi v Trst. Tudi se »domovinski« odpustni list nobenemu po minolih treh letih ne podaljša, ako ni dokazal, da je ud kacega podpornega društva. Želja vseh občanov je pa, da bi naši ljudje pristopili k »slovenskemu delalskemu podpornemu društvu«.

Saj je najlepše, da se ravnamo po onem: »Svoji k svojim!« Tako bi se koristilo slovenske stvari in našemu napredku na obalah Adrije. Veliko delalsko podporno društvo bode mogočen in močen nasip proti italijanskemu nasilstvu. Občinam pa bi se tako posrečno mnogo koristilo in prav to vse bi bile zasluge in važne zasluge delalskega podpornega društva. Kako malo bi si vsak slovenski delalec pritrgal, da bi imel boljše in gotovejšo postrežbo v času boleznih! Pristopite torej k temu društvu, da koristite sebi, nam pa prihranite mnogo nepotrebnih stroškov. Ako pa se ne bode brigali za tak lep in res koristen nasvet, bode mo ovirali, kolikor mogoče, da ne zlorabite bolnišnice. Kdor bode le malo bolehen, ali bode imel kako dolgotrajno neozdravljivo niranje, tega občinski zastop s pri-voljenjem višjih iz bolnišnice vzame in

liko zbudi sum Caprintiju in nastane razprtje mej grofom in Angeliko in morebiti še celo uničim zakonsko srečo.

Da, prijateljica moja, sreče uničiti ni mogoče, ker je ni v zakonu, Caprini pa tudi ni človek, da bi bil ljubosumen, to bi mu bilo neprilicno, ker on ljubi mir, in v njeznih rečeh ni prav natančen, nasprotno pa ga neizrečeno veseli, ako se vse uklanja lepoti njegove žene, in midva sva si postala najboljša prijateljca, ter me je uže večkrat povabil, naj ga na njegovem posestvu prav tako pogosto obiščem, kakor tukaj.

Caprini je neizrečeno vesel, da konečno pride iz dolzega časa zopet mej zabave in ljudi.

»Ne rečem,« rekel je uže večkrat smeje, »kopelje so mi ugodne, toda le take, v katerih človek išče zabave, ne pa zdravja; v takih pa, kakor so Krapinske toplice, ker kamor se človek ozre, ali na desno, ali na levo, vidi le same čmerne obraze, in malo mladih žensk, pa bi poginol od dolzega časa, a prišel sem sprogi na ljubo, da se dolgočasim, toda nvala Bogu, mesec dni prej odidem, nego sem mislil; sicer pa sem letos prvič, in upam, tudi zadnjič tukaj; baron tako ne bo potreboval več varstva našega in tudi denarja ne, ako se res oženi.«

»Danes pa, ko sem tudi jaz dobil od višjega mesta dovoljenje odpusta, hitel sem v stanovanje starega barona, v u-

panju, da to veselo poročilo naznanim Angeliki, pride mi pa naproti Caprini, kateremu se vé da, sem tudi takoj povedal.

»Tako, tako, dobro, mladi prijatelj!«

»Gradec hoste še le v mojej navzočnosti do dobrega spoznali, tam sem jaz doma, in na svojem mestu, tam si človek lahko krajša čas, zvečer sedim pri zeleni mizi, ali pa sem v družbi z svojo soprogo, ki je tako od čestilcev obdana, da vse druge zatemne pred njo, kakor zvezde pred solncem. Jaz pa sem vesel in ponosen in v družbi edino zadovoljin z njo, doma je tako hladna in dolgočasna, a v družbi ponosna in ljubeznjiva, tako da drugim od zavida zastaja sapa, toda le grof Caprini mora imeti tako ženo, ki jo je pa tudi tako rekoč z denarjem kupil od očeta, drug tega ni mogel storiti.

Tako in enako je še dolgo govoril, konečno pa me povabil, naj skupaj popotujemo v Gradec, kar sem jaz se vé, da, z veseljem dovolil.

Jutri torej odpotujemo, od tam bom Vam redno dopisaval, ako se kaj zgodi, da bi Vas moglo zanimati. Kako stojiva z Angeliko, to Vam je znano, kako bo v Gradcu, ko pride mej znanje in druge ljudi, to Vam sporočim, do tistega časa pa zdravstvujte!

Vaš udani
Živko.

domu pripelje, kjer ga z manjšimi troški prehrani. Jaz mislim, da se na ta način ne pregreši nikdo proti »humaniteti«; kajti nevarno bolni se bodo pustili dobro srčno v bolnišnici. Ako se pa svetuje, da se z malo žrtvo vsak zagotovi za čas bolezni, ako se ovira zlorabo humanitarnih naprav, ako se kaznuje na tak mali način lahkomišljeno zapravljjanje denarja in zdravja, ni to nikak pregrešek proti človeškemu naravnemu postavam. Skrbite torej tudi sami in ne nakladajte nepotrebnih stroškov svojim domačinom, ako hočete, da vas bodemo imeli za zveste sinove naših občin!

K. Na Suhorji, 20. sept.

Ako človek dolgo časa ne vidi svojega kraja, marsikaj novega in spremenjenega opazi, ko zopet obišče svoj dom. Tako se je meni godilo, ko sem prišel na pohode v svoj zavičaj ali rojstno vas — Suhorje.

Ko prikorajim doli iz šempeterske potaje skozi goste brezove grmovje na vrh, pokažejo se mi v pravih bližini suhorški i ostroški hribci i holmci; dolge požete njive i pokošene senožeti, ter beli vasi: Suhorja i Ostrožnabrdo. Gledam, gledam, a jedva verujem svojim očem: tu in tam, kjer sem pustil pred devetimi leti gole i popolnoma neobrasle srenjske pašnike, opazil sem zdaj vse obrastlo z jelševino. Naredila je to v malo letih narava sama brez človeške pomoči. Zapazil sem to osobito po Suhorskem kraju.

Morebiti jednemu ali drugemu ustrežem, ako tu mimogrede nekoliko spregovorim o jelši.

Jelša je dvovrstna: rudeča (Alnus glutinosa) in bela (Alnus incana). Prva raste bolj ravno, druga bolj grbasto i kolencasto. Prav goste sence ne dela, ako jo pustimo, da doseže svojo prirodno visokost. Ako pa jo obsekamo, postane bolj gostejša. Po nekaterih krajih veje posuše za pozimsko krmo ovcam. Vendar pa je jelšev frodelj i les samo srednje vrednosti. Tudi oglje se ne pravi iz jelševine; skorja pa se rabl mesto česla pri strojenju kože. Desetletna jelša uže cvete, in sicer prav zgodaj spomladi, še prej, nego ozeleni. Rujava črničasto seme, lesnikove velikosti, dozori pozno v jeseni; čez zimo tja na pomlad pa malo po malo odpade. Čestokrat ga veter ali burja otrže raz veje, ter zaseje daleč od drevesa. Tako se jelševina sama po sebi naglo razraste i širi. Kdor pa boče imeti goli svet v teh krajih bolj naglo zarasten, naj si nabere pozno jeseni jelševga semena, ko je uže zrelo; istega pa spomladi po praznih prostorih poseje. Jeden star funt jelševga semena ima do 480 tavižent zrnici. Jelša pa se zasedi tudi s sadikami, ozioroma navlašč za to narezanimi kolčki. Iste je treba meseca novembra v zemljo gapičiti, tam, kder hočemo imeti jelšo zarastlo.

Se neko dobro lastnost ima osobito rudeča jelša: dokazano je, da pod njo raste najrajši neka sladka trava, — živini dober grizljaj. Samo paziti je treba, da se pritične veje odsekavajo, s čer bi veje tla preveč zagnolo i travo zidušilo.

Moj ljubeznivi otec, imenoma Andrej, 75 letni starček, še čvrat i zdrav na Suhorji, zasedil je na več krajih, kder ni preveč osojni svet, mej jelšovo grmovje tudi češpljeva drevesa; sad je popolnoma dozoril in vetrovi niso drevescem skoro nič škodovali. Učeni sadjar bi se temu protivil; jaz pa, ker tukajšnje kraje poznam, prav odkritosrčno pravim: Bujani, Suhorčani, Ostrožani, Premci, Barčanje, Vatočci in drugi sadite češpljevo ali jabolčno drevo tja po »gmajni«, kderkoli je kaj prostora, tudi mej jelšovo grmovje, kder ni preveč gosto zarastlo, in verujte mi: novcev boste imeli za sadje — kakor češpinj.

Nekateri mladiči se ne morejo še s pravim veseljem poprijeti sadjarstva: izgovarjaje se: »e, kaj bom sadil i capil, pred, nego mi drevo roči, tako umrem.« Tako ni mislil ni govoril moj otec, blaga dušica, — pravi človekoljub. Uže iz prve mladosti se je poprijel sadjarstva, ter ga gojil s čvrstim delom i veseljem, rekoč: »Če ne bom jaz užival, uživali pa bodo moji mlajši.« Tak človek, brez vsa egoizma i samopridnosti, ki žrtvuje svoje delo iz ljubezni v blagost človeštvu, vreden je, da ga vsak pravični človek jako spoštuje; in sicer toliko bolj, ker se je prav v sedanjem dobi, kakor črna kača, ovila gnjusna materijalnost *netih ljudi*, — nabirajočih si bogastvo iz krvavih žuljev nedolžnih žrtv. Tak človek, ako bi imel še kaj iskre božje v srcu, mora naposled vendar vzdahnoti: »Moje je in moje ni.« Znašal sem skupaj bogastvo, pa ne sam, pomagalo mi ga je še drugih deset; po trikrat deset let! — In za plačilo sem se nanje samo obregnil! Hula!

A, krenimo k reči. Spregovoril sem o jelši in njenej koristi.

Tu naj še nekaj dostavim. Suhorčanje! vso dolgo *rebračino**, klerkoli je kaj golega sveta, od »Slepuja« tja do

»Strmca«, nad Žagarjem zasadite (skupno porazumijeni), z rudečo jelšo; nekoliko z semenom, nekoliko s sadikami. Vmes posadite tu i tam tudi kakšno češnjo. Tako se vam gole bržine, prej nego si mislite, lepo z jelševino zarastejo; čeževje ne bo več toliko dobre zemlje odnašalo doli v vodo Reko; sčasoma vam zraste mnogo lesa za kurjavo; tla se zopet gladko zaledinijo; živinca bo imela več pašne, in sačnega drevja posadite lahko tam v rodovitni soldanasti svet — kolikor se vam le zljubi.

Ovočnega drevja je v teh krajih še precej posajenega. Vendar bi jaz prijazno svetoval, da bi se tukajšnji prebivalci poprijeli boljših sort jabolk in bruske, to je, taci, ki imajo v kupčiji večjo vrednost. Tukajšnji kraji so kakor navlašč primerni sadjarstvu. Če ni vsako leto polno sadja, to ne sme nobenega oplašiti. Skušnja uči, da ovočno drevje vrstoma vsako leto ne rodi. Vsaka vas naj bi imela svoj sado-nosni vrt, katerega bi domač ali bližnji učitelj imel v skrbi. Iz tega vrta bi lahko vdobil vsak kmetovalec na leto, in sicer spomladi: po 50 češpljevih, 25 jabolčnih, 10 bruskovih, 10 češnjevih, 10 orehovih in 5 breskovih sadike. Te sadike naj bi si kmet posadil začasno na bolj varni kraj v planje mej trte; dorasle bi pocel-pil; potem pa stalno na svoja mesta presadil; in sicer takrat, ko so drevesa uže toliko odrasla, da ne more živina segati z gobcem po zelenih mladikah. Na tak način bi sadjarstvo v tukajšnjih krajih se prav zdatno povzdignolo.

J. V.

Domače in razne vesti.

Cesarjev dar. Presviti cesar je podaril društvu veteranov v Rovinju v Istri 80 gld. za napravo društvenega praporja.

Tržaške novice. Imendan našega presvitlega cesarja. Dne 4. oktobra na imendan našega presvitlega vladarja boče, kakor navadno vsako leto, slovesna služba božja s »zahvalno pesmijo« ob 10. v jutro v stolnici sv. Justa; katerej bodo prisustvovali vse c. k. oblasti, kakor i civilne, c. k. učilnice in korporacije. Pontifical boče sam milostljivi trž. škof, monsignor dr. Glavina.

Mestni zbor. Včeraj zvečer je bila seja mestnega zbora. Zupan Bazzoni je naznačil, da se je dr. Venezian odpovedal odborništvu. Na to predita asesor Sloković, naznanilo namestništva, s katerim odbija rekurz mestnega zbora zaradi vladne določbe, da nekateri lahonski študentje v Gradcu zgube doslej uživane štipendije. Potrdel je zbor nadalje lansko komisijo tudi za letošnje dopolnitno volitev, ki se boče vršila še v tem tednu, kakor naznačeno. — Za osnovanje nove paralelke na mestnej gimnaziji dovolj zbor gld. 1170. — Zbor dovoli, da se permanentnej obrtniške razstavi pripusti stara ljudska šola v Korziji Stadion proti letnej najemščini 2000 gld. in sicer za 2 leti. Zbor dovoli tudi svoto 8035.40 kakor doprinesek mesta k troškom za državno javno stražo in 300 gld. za vzdrževanje tržaških kuznencev v belej hiši Ljubljanskej ter naroči delegaciji, na poroči ob uspešnih omenjenega zavoda glede naj. poboljšanje tržaških kuznencev. Potem je bila tajna seja, v katerej je zbor imenoval razne mestne uradnike in sluga.

Nesreče. V nedeljo popoldne je prišla pod kočijo 40 letna Barbara R. To nesrečo je zakrivil kočijaž, ki je bil pijan, v sled česar se mora zdaj pokoriti v ječi. Ranjeno žensko so pranesli na svoje stanovanje. — Žrtva dela. Dvajsetletni Luka Mevja, stanujoč v Kadinu, težak v nekeji tovarni, delal je pri kolesu nekega stroja. Kolo ga zgrabi za levo roko in mu jo tako poškodva, da so mu jo kesneje v bolnišnici odrezali. — 41 letni Anton Škrl, stanujoč na Greči, moral je iti v bolnišnico, ker je po nevednosti padel pod kočijo, ki ga je jako hudo ranila na levo nogo.

V morje je padel ruski vojni mornar od korvete »Strelok« in se tako poškodoval, da so ga morali odnesti v bolnico.

Rodišnji, ne pušajte otročevih brezvarstov! Velika odgovornost vas čaka pred Bogom za vam poverjeno dečo. Danes vnovič imamo zabilježiti veliko, da ne nado-mestljivo nesrečo, ki je zadela obitelj Jožef Guliča, najemnika ali kolona kampanije št. 17 v ulici Pleša. Ta Jožef je bil oče tri in polletnemu sinčku Pepčku, ki je zmanjkval v saboto in ni se vedlo kam je prišel. V nedeljo v jutro so pa otročiča našli utonjenega v domačem vodnjaku na dvoru pred hišo. Otroče je bilo samo doma, prilezlo do vodnjaka in notri palo. Prašamo: Je-li obzidan ta vodnjak? Če je, zid mora biti jako nizek — in ne more ugajati magistratovim naredbam in potem takem lastniki zapadejo kazni. Koliko je magistratovih naredeb, ki ostanejo le »mrtve črke«.

Kdor hoče okraden biti, naj zaspi pod prostim nebom. Kolikokrat smo uže pisali in svetovali: Nemojte spati pod prostim nebom! ker noč ima svojo moč — ali vse bob v steno. Mornar Karol T. se ga je napil toliko, da ni mogel dalje. Leže na tla in sladko in kakor čok je moral spati. Ko se pa proti jutru probudi, hoteč iti v

bližnjo žganjarijo na glažek onega, ki želodec krepča, spozna, da je sam kot puščavnik in onih 5 forintov v žepu ni več, v ponočnem času so oni dobili družega gospodarja.

Duhovske spremembe v tržaški škofiji. V. č. g. Janz Gabrielič je imenovan župnikom v Gračišču. — Č. g. Mihael Laginja, kaplanu v Zvonečah je izročeno oskrbnišvo župnije v Kastvi. Č. g. Josip Cvitko je imenovan kuratom v Castelvenere. — Č. g. Jan. Sega je premeščen za kaplana k sv. Antonu novemu; č. g. Jan. Šabar za kaplana k sv. Mariji Večje (jezuit. cerkvi). Č. g. Jak. Kocijan za kaplana k sv. Antonu novemu; č. g. dr. Peter Tomasin za kaplana k sv. Mariji Pomnočnici (sv. Antonu staremu). Č. g. Josip Botlegaro za kateheta k samostanskej šoli benediktinarc; — č. g. Jan. Buttignoni za duh. pomočnika pri sv. Justu; č. g. Juri Pittaco za kaplana k sv. Mariji Večje; č. g. Jan. Kavalič in č. g. Franc Mujesan za kaplana pri sv. Jakobu. — vsi v Trstu. Č. g. Edvard Dagri za kaplana v Isoli. — V mašnika posvečen je bil 9 sept. č. g. Mat. Gršković.

Umrla je v Trstu minoli petek vele-spoštovana gospa Barbara Pichler pl. Deeben, mati c. k. dvornega svetovalca in policijskega vodje Karola Pichler pl. Deeben. Sijajnega pogreba v nedeljo se je udeležilo mnogo dostojanstvenikov in odlične gospode.

Novo posadko je dobil Trst zadnje dni; namreč regiment pešcev št. 61., imenovan po ruskem carju Aleksandru III., in bataljon lovcev št. 19. Sinoči je banda novo došlega regimenta na velikem trgu prvokrat igrala.

Cesarški štipendiji. Presviti cesar je blagovolil ustanoviti dve štipendiji po 250 gld. za dva obiskovalca poljedelskega zavoda v Mödlingu. Razpisani ste štipendiji za triletno obiskovanje zavoda. Za vsprjem v omenjeni zavod je potreba imeti: 1. Dovoljenje roditeljev ali oskrbnikov; 2. Prosilce mora imeti vsaj 16 let; 3. Spričalo, da je dobro izvršil spodnje razrede katere javne srednje šole. — Dobro bi i bilo, da prosilec dokaže tudi nekoliko znanja, ki si ga je praktično pridobil na katerem zemljiškem posestvu. — Prosilci za te štipendije naj odpošljejo svoje dokumentovane prošnje najdalje do 15. oktobra 1883 vodstvu »Francisco-Josephinum« v Mödlingu.

Državna štipendija. C. k. ministerstvo poljedelstva je ustanovilo štipendijo letnih 250 gld. za obiskovalca poljedelskega zavoda »Francisco-Josephinum« v Mödlingu za prihodnje triletno obiskovanje. Da se more biti vsprjeti v zavod, treba je dokazati to, kar je zgoraj omenjeno za cesarski štipendiji in prošnje na omenjeno vodstvo odpejati. — Štipendistje uživajoči razpisanih ustanov pa niso prosti šolske takse.

Pekovsko pevsko društvo „Jadranska zarja“ vabi vse ude na veseli večer v nedeljo, dne 7. t. m. ob pol štiri popoldne v gostilni »Judtman«, Via Coroneo, št. 23.

Oderuhe v Trstu je mnogo, in čudimo se, da jih občinstvo tako redkoma sodnji ovadi. Pa tukaj uže imajo nekako »godovinsko« pravo. Kajti uže leta 1448 je po oblastli mestna gosposka »judovske javne oderuhe«, posojevati denarje na zastave (pegni), a samo proti postavno dovoljenim obrestim! Dandanes za postave, tudi za najnovejše — malo marajo.

Obilnica delalskega podpornega društva se je vršila v nedeljo, 30. t. m. po programu in tako lepo in dostojno, da je z njo društvo zopet enkrat dokazalo, da lepo napreduje in dela, ne mené se za zakotne kritike onih, kateri mu ne koristijo. — Ob 9/2 se je zbralo pred cerkvijo sv. Jakopa na stolne družabnikov, družabnic in družih pobožnih vrh stanov. Vsi so se zbrali okolo prekrasne društvene zastave, s katero na čelu je šlo društvo v cerkev. V presbiteriju so bile praznično pregrnne klopi za odhoda obeh oddelkov. Odborniki so zavzeli svoja mesta, odbornice v prekrasnej belej obleki pa so obdajale zastavo. Prostorna cerkev je bila k ljublu slabemu vremenu napolnjena. — Sam župnik, velečestiti g. Fabris, z veliko asistenco je pel veliko mašo. — Na kora pa je pel mešani zbor delalskega podpornega društva lažansko mašo pod vodstvom društvenega pevovodje, g. J. Tanceja. Petje je bilo izborno; prvi angeljski sopran in mo-gočni alt, oba kmalo spremljana po krepkih moških glasih, kmalo sama, sta s to novo in težavno skladbo nadopolnega g. Tanceja tako mogočno vzbujala čute pobožnosti v srcih nazočih vernih, da je bil po maši slišati le en glas: »To pa je bilo uže rajsko petje.« — Ne vemo, kateri del te maše bi bolj pohvalili, ali veličastni »Kyrie« in »Credo«, ali nežna »Benedictus« in »Agnus«. — Z veseljem torej čestitamo našemu novemu skladatelju, kateri je s to skladbo prav gotovo vredno stopil v vrsto naših domačih skladateljev in nas navdal z najlepšo nado, da tudi naša okolica pomnoži število prvih naših domačih skladateljev.

Omeniti nam je posebno pohvalno pridige čast, gosp. Buttignoni, kateri je družabnikom delalskega podpornega društva tako krasno razložil namen in pomen društva in jih spodbujal k zvestosti do sv. cerkve, do cesarja in do svoje domovine. Pridiga je gotovo vsem segla globoko v srca. Nikoli pa ne bi bili mislili, da se more Italijan (čast. g. Buttignoni je namreč Italijan, rojen v Kopru), naučiti v malo letih tako čisto slovenščine, da jo govori mnogo boljše, nego mnogo slovenskih govornikov. — Popoldne ob pol peti uri se je začelo uže zbirati ljudstvo v »Monte verde«. Vrt je bil ves v zastavah in balonih, a glorič in galerija nad vrtom je bila okrašena z draperijami v narodnih barvah, in rodoljubni pokovski mojster, g. Taler, je napravil prekrasne transparente, ki so zakrivali postranska okna gloričeta. Rodoljubni napisi in slike previs, protektorja in kumice so dali vrlému gospodu lepo snov za te prekrasne transparente. — Le škoda, da je bilo slabo vreme in da se ni moglo na vrtu zvečer vse to prižgati, kar je bilo pripravljeno. — A velika dvorana je bila še krasnejše okrašena, okolo in okolo na galerijah in na postranskih stenah v enake visokosti z galerijami so vihrale narodne in državne zastave in grbi vseh avstrijskih dežel, na odru pa je bila doprsna podoba cesarjeva na koloni, katera je bila skrita v vrtiču eksotičnih rastlin, s kratka, uže tako lepa dvorana se je blesketala v različnem krasnem odlični, za kar gre vsa hvala artističnemu odseku delalskega društva. — Točno ob pol šestih je veteranska godba začela gosti »Napej«, poslušalci so našo narodno himno frenetično pozdravljali, morala se je dvakrat ponavljati. — Na to nastopi društveni pevski zbor (okolo 30 mož) in poje prav izvrstno »Hrvatski stopaj«, zopet močan rokopolok. Potem nastopi predsednik V. Dolence in pozdravi goste, govori o pomenu slavnosti, spodbuja družabnike in družabnice k slogi in jim priporoča, naj delujejo na to, da se vsi v Trstu živčijo Slovenci združijo pod krasno društveno zastavo. — Konečno je povabil nazoče, naj zakličejo trikratni »Živio« cesarju in cesarskej rodbini. Mogočni, več sekund trajajoči klici so se razlegali potem po dvorani. — Zdaj stopi zastavonoša z društveno zastavo na oder, na vsak kraj njega dva spremljalca zastave; v polukrogu za zastavo je stalo 6 zalih gospodičin, belo oblečenih, držale so nov trak, a bilzo zastave na levo je stopila odbornica gospodičina A. Kobalova in je govorila slavnostni govor bilzo tako-le:

Predragi sodružabnice, cenjeni sodjale! Z veseljem in navdušenjem pozdravljamo uže spomin na dan, ko se je osnovalo naše slovensko podporno društvo; a me družabnice se še posebno radostno spominjamo leta 1881, ko se je ustanovil naš ženski oddelček. — Na naše društvo vežejo nas prekrasni spomini. — Komu od nas se niso globoko v srce vtisnoli spomini na vse one lepe veselice, katere je nekaj let sem priredilo naše društvo? Koliko nevernih Tomažev so te rodoljubne veselice in slavnosti spreobrnole v verne sinove in hčere lastne majke, katera je bila posebnost mej nami tržaškimi Slovenci toliko stoletij čisto pozabljena, da celo zasramovana po lastnih sinovih in hčerah? Pozabljen je bil naš narod, posebno pa mej rokodelci in delalci, katerih otroci so večinoma pomoževali vrste nasprotnikov naše ljube majke Slave, in ker jih je bilo celo sram svojega slovenskega pokolenja, postali so navadno najhujši sovražniki in zaničevalci tistega jezika, tistih šeg in običajev, kateri je bil jezik njih starišev, dedov in pradedov. Žalostno je dirnole mislečega človeka, ko je videl, kako se je kopol tukaj v Trstu grob našemu narodu, akoprem je bil ta naš narod na teh obalah od nekdanj doma.

Ali uprav naše društvo začelo je s podunkom in rodoljubnim izgledom Slovencev kazati pot, po katerem morajo dospeti do vstajenja; ono zbira naše ljudstvo v podučilive zborni, v zanimive veselice in v naduševalne slavnosti; ono skrbi, da se domača dušna hrana širi mej našim narodom v Trstu; ono gladi pot rokodelcu, da postane zaveden svoje narodnosti, in na tej naravnej in najboljše podlagi deležen občnega napredka in omike. — Bogu moramo torej zahvaliti, da je temu društvu ukazal svojo milost, po kateri je uspelo do take veljave in važnosti, da mu to denes mora priznavati prijatelj in neprijatelj.

Še z večim navdušenjem pa se spominjamo onega dne, ko je sam cesarjevič Rudolf prevzel to naše društvo pod svoje mogočno varstvo, in najlepši dan v kroniki našega društva bil je 24. september 1882, ko smo pri Sv. Ivanu blagoslovili našo prekrasno zastavo, katerej je kumovala po svoji namestnici sama cesarjeva Stefanija.

Kateri družabnik ne bi bil ponosen na vse te prekrasne uspehe našega društva, katero stoprv je pridobilo našej slovenskej zastavi, poprej zaničevanej, v tržaškem mestu skoro največjo veljavo.

Tudi me družabnice se tega dneva pre-radostno spominjamo, in ne bi ga mogle denes slaviti na lepši način, nego da našej prekrasnej zastavi, katero dičita uže prekrasen trak visoke kumice in trak tržaških Slovencev, podelimo še tretji trak v znamenje naše nemejene in neomahljive udanosti do naše narodne trobojnice in do našega društva.

„Delo, sočut in poduk“, to je geslo, katero krasl ta naš trak.

„Delo“ pomenja naše prepričanje, da le pridne roke in neutrudljiva delanost človeku dajo pravo veljavo.

* Reber, navad. samostal.; rebriča, manjšavno obrazilo; rebračina, vekšavno obrazilo. P.

